

GRZEGORZ KIEDROWICZ

Pokolenie iGEN wkracza w świat dorosłych

iGEN Generation enters the World of Adults

Doktor habilitowany, profesor UTH, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny w Radomiu, Wydział Filologiczno-Pedagogiczny, Katedra Pedagogiki i Psychologii, Polska

Streszczenie

Pokolenie iGEN to przede wszystkim dzisiejsi uczniowie, ale również najmłodszy studenci. To najstarsi przedstawiciele tej generacji. Badaniu poddano studentów I roku Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego w Radomiu. Zakres badań dotyczył szeroko rozumianej jakości życia, samooceny i stosunku do otaczającej rzeczywistości.

Słowa kluczowe: pokolenie iGEN, internet, smartfony

Abstract

The iGEN generation are primarily present-day students, but also the first years students. They are the oldest representatives of this generation. The first years students of the University of Technology and Humanities in Radom were subjected to the study. The scope of research concerned broadly understood quality of life, self-esteem and relation to the surrounding reality.

Keywords: iGEN generation, Internet, smartphones

Wstęp

Pokolenie urodzone ok. 20 lat temu traktowane jest jako to, które w zasadzie od zawsze mogło posługiwać się urządzeniami typu smartfony, mającymi permanentny dostęp do sieci globalnej. Obecnie generacja ta określana mianem iGEN kończy etap edukacji szkolnej i zaczyna okres studiów. Na ile pokolenie to różni się od tych wcześniej urodzonych? Czy jakość życia ludzi permanentnie korzystających z urządzeń mobilnych różni się od ich poprzedników? Czy czują się szczęśliwi i spełnieni? Czy nadmierne posługiwanie się urządzeniami IT, zwłaszcza urządzeniami mobilnymi, wywołuje efekty negatywne?

Pokolenie iGEN a wcześniejsze pokolenia społeczeństwa informacyjnego

W 2017 r. po ukazaniu się książki Twenge charakteryzującej pokolenie iGEN w USA w internecie przetoczyła się dyskusja na temat skutków stosowa-

nia mobilnych urządzeń przez młodych ludzi dla ich rozwoju osobistego, jak również oceny ich życia na tle wcześniejszych pokoleń. Według badań Twenge styl życia dzisiejszych nastolatków w znacznym stopniu różni się od pokolenia od nich starszego zaledwie o kilkanaście lat. Są bardziej pasywni niż ich poprzednicy, jeśli chodzi o wkraczanie w dorosłe życie. Później zdobywają prawo jazdy, później zaczynają życie seksualne, są bardziej zależni od swoich rodziców, a i rodzice zaczynają im poświęcać więcej uwagi. Wyposażenie nastolatków w smartfony, które w założeniu miało zwiększyć kontakt z rodzicami, przyniosło negatywne skutki, jak samotność, depresja, co nie występowało w takim stopniu, kiedy młodzież preferowała kontakty bezpośrednie.

Można by oczywiście sięgnąć do innych wcześniejszych określeń pokoleń, które w ograniczonym stopniu miały do czynienia ze sprzętem IT i z tymi, którzy podążali za nowinkami. Dawna terminologia określała istnienie cyfrowych imigrantów i cyfrowych tubylców. Inne określenia to pokolenie X i pokolenie Y. To pierwsze (dzisiejsi ludzie w wieku 40–60 lat) doświadczyło ogromnego rozwoju mediów klasycznych: radia, prasy, telewizji i do mediów współczesnych ma stosunkowo niski stopień zaufania (Kornaszewska-Polak, 2012, s. 103). Z kolei pokolenie Y to dzisiejsi ludzie w wieku 20–30 lat – dla nich internet jest głównym źródłem informacji.

Kolejne generacje określane są symbolami: C, Z, YT, iGEN. Nazwa pokolenia C pochodzi od trzech wyrazów: *connect*, *communicate*, *change*, co można wyrazić tezą, że cała wymiana informacji odbywa się w internecie. Życie realne tego pokolenia toczy się często równoległe z życiem wirtualnym. Użytkownicy serwisu internetowego YouTube pozwalającego zamieszczać własne filmy to kolejna grupa społeczna, która poprzez kontakty i wymiany własnych dzieł ma ogromny wpływ na swoich uczestników. Pokolenie Z to najmłodszy użytkownicy świata kształtowanego przez smartfony i media społecznościowe. Inne określenie tej grupy to pokolenie iGEN. To młodzież w wieku od kilkunastu do dwudziestu lub dwudziestu kilku lat. Oni w zasadzie nie pamiętają świata bez smartfonu, Facebooka i internetu.

Wpływ współczesnych mediów na dzieci i młodzież

Współczesny świat jest na wyciągnięcie ręki (raczej na kliknięcie w odpowiednią ikonkę) nie tylko dla ludzi dorosłych, ale również dla dzieci i to już takich, które zaledwie zaczynają czytać. Ten wirtualny świat wydaje się bardziej atrakcyjny i pociągający. W sieci łatwiej jest przezwyciężyć alienację, samotność. W ten sposób świat wirtualny zaczyna być tym jedynym, podstawowym światem dla wielu młodych ludzi (Andrzejewska, 2012, s. 44–46).

Wiele zagrożeń związanych jest właśnie z tym, że młodzi ludzie, choć często w tym świecie wirtualnym funkcjonują, to jednak ich wiedza na temat mediów, kultury medialnej jest niska. Temu zagadnieniu poświęciła swoje badania

Wrońska (2015, s. 37–45), pokazując, że poziom kultury medialnej, na który składają się: wiedza o mediach, poziom umiejętności stosowania mediów oraz postawy wobec mediów, jest przeciętny. Co gorsze, w tych samych badaniach nauczyciele wypadli gorzej niż uczniowie. Mamy więc do czynienia z dużym problemem współczesnej edukacji, kiedy to oczekiwania młodzieży co do stosowania nowoczesnych technologii w nauczaniu nie są spełniane, ponieważ nauczyciele nie są to tego przygotowani.

Większość młodych ludzi, a może nawet i dojrzałych internautów nie zdaje sobie sprawy z zagrożenia, jakim jest utrata prywatności. Wprawdzie ostatnie doniesienia związane z wykorzystywaniem danych z Facebooka w różnych kampaniach politycznych uświadomiły, jakie to są zagrożenia, to jednak wiele osób w dalszym ciągu podaje informacje na temat swojego prywatnego życia, bogato dokumentując to zdjęciami. Zapomina się przy tym, że po umieszczeniu swoich danych w „chmurze internetowej” praktycznie nie będzie można ich nigdy usunąć. Stanowią one bowiem swoistą zapłatę za korzystanie z portali społecznościowych. Często zanim korzystamy z danego portalu, należy odpowiedzieć na szereg pytań, w tym tych o nasze poglądy, preferencje itp., które właściciel portalu może wykorzystać do celów wcześniej nieokreślonych bądź wręcz udostępnić je komuś innemu za opłatą (Czopek, 2016, s. 69).

W badaniach przeprowadzonych w 2017 r. na uczniach ostatnich klas szkoły podstawowej i gimnazjum wynika, że pokolenie to średnio użytkuje swoje smartfony przez 4–5 godzin, najczęściej w miejscach nieodpowiednich: w szkole, w toalecie, na drodze publicznej. Jednocześnie ci, którzy zapomnieli zabrać swój telefon z domu, odczuwają uczucia niepokoju, złości, zdenerwowania (Cibor, 2017, s. 145–147).

W innych krajach europejskich jest podobnie. Dla przykładu blisko 90% uczniów w Czechach, przygotowując się do lekcji, korzysta z informacji w internecie, spędzając w sieci od 3 (dni robocze) do 5 (weekendy) godzin dziennie (Vankova, 2014, s. 108–113).

Badanie studentów I roku Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego w Radomiu

Na początku 2018 r. przeprowadzono sondaż diagnostyczny na ponad 100-osobowej grupie studentów I roku. Byli to studenci kierunków: pedagogika, wychowanie fizyczne i informatyka. Wielu z nich (zwłaszcza po ukończeniu pedagogiki i wychowania fizycznego) to potencjalni przyszli nauczyciele. 46% populacji to kobiety, które zdecydowanie dominują na pedagogice. Z uwagi na fakt, że pokolenie iGEN to ludzie urodzeni po 1995 r. (według niektórych źródeł nawet po 2000 r.), wykluczono z badania kilkoro starszych niż 22-latkowie studentów.

Jedno z pierwszych pytań ankiety dotyczyło budżetu czasu respondentów. Odpowiedzi na to pytanie już udowadniają tezę, że jest to odrębne pokolenie. Średnio dziennie ankietowani korzystają z urządzeń IT przez 3 godziny 40 minut. Okazuje się zatem, że nawet nauka, spotkania towarzyskie czy inne czynności zajmują według deklaracji dużo mniej czasu. Może to budzić zdziwienie, zwłaszcza w odniesieniu do czasu przeznaczanego na naukę. Być może badani nie uwzględnili czasu przebywania na zajęciach w uniwersytecie, a tylko te godziny, które dodatkowo uczą się w domu, w bibliotece, u znajomych. Należy podkreślić, że większość studentów I roku dość regularnie uczestniczy nie tylko w zajęciach obowiązkowych, ale również w wykładach.

Ponad 88% studentów ma cały czas dostęp do internetu w swoim smartfonie (jest to podstawowa cecha generacji iGEN), aż 41% z nich spędza w sieci ponad 5 godzin dziennie, a 33% od 3 do 4 godzin. Ta ich aktywność w dziedzinie IT zaczęła się średnio ponad 9 lat temu, a więc jeszcze w szkole podstawowej. Co ciekawe, wielu z dzisiejszych studentów od szeregu lat jest członkami społeczności Facebooka. Zatem niektórzy z nich rejestrowali się, omijając przepisy o dolnej granicy wieku. Granica ta jest określona przepisami portalu na 13 lat, natomiast przepisy Unii Europejskiej mówią o wieku 16 lat. Inne popularne portale to Messenger, YouTube, Snapchat i Instagram, które wskazało ponad 50% respondentów. Kilku studentów (prawdopodobnie z Ukrainy) wskazało portal Vkontakcie, popularny w krajach byłego Związku Radzieckiego.

Respondenci odpowiedzieli również na pytanie o możliwość korzystania ze smartfonów, kiedy byli uczniami. Tylko w niespełna 40% przypadków taka sytuacja była możliwa za wiedzą i zgodą nauczycieli. Podobna skala dotyczyła sytuacji, gdy uczniowie korzystali z urządzeń IT, a nauczyciele o tym nie wiedzieli albo udawali, że nie wiedzą. W blisko 20% szkół za korzystanie ze smartfonów groziły różne sankcje.

Pokolenie iGEN, zgodnie z opinią Twenge, nie spieszy się z uzyskaniem prawa jazdy, co wcześniej w Stanach Zjednoczonych było niemal koniecznością. Większość amerykańskich nastolatków w wieku 16–17 lat ma prawo jazdy i samochód, w dużym stopniu uniezależniając się od rodziców. W warunkach polskich prawo jazdy uzyskuje się obecnie najwcześniej w wieku 18 lat. W tej sytuacji to, że 75% studentów ma prawo jazdy, trudno jednoznacznie ocenić. Ciekawe wyniki przyniosły odpowiedzi na temat inicjacji alkoholowej. Okazało się, że ok. 20% studentów to abstynenci, co jest pewnego rodzaju zaskoczeniem. Średni wiek inicjacji alkoholowej to niespełna 16 lat.

Następnie proszono studentów o ocenę jakości swojego życia. Zdecydowana większość to optymiści. Wskazań na „tak” i „raczej tak” było aż blisko 80%. Odpowiedzi „nie” i „raczej nie” stanowiły mniej niż 10%. Pozostali się nie określili. Nieco gorzej wypadły odpowiedzi na pytanie, „czy jesteś spełniony?”. Jest to raczej oczywiste, gdyż studenci I roku to jeszcze ludzie na początku swojej

ścieżki życiowej. Mimo to 60% udzieliło odpowiedzi „tak” bądź „raczej tak”. Tych drugich było dwukrotnie więcej niż pierwszych (50 do 25 wskazań). Odpowiedzi na „nie” i „raczej nie” było blisko 20%. Pozostali nie chcieli się określić. Kolejne pytanie dotyczyło relacji rodzinnych. Zdecydowana większość ankietowanych ma dobre więzi rodzinne i lubi przebywać w gronie rodzinnym. Taką deklarację na „tak” i „raczej tak” złożyło blisko 90% ankietowanych.

Kolejne odpowiedzi na pytania pokazują, na ile smartfony wpływają na codzienne życie badanej młodzieży. O ile kontakty wśród rówieśników mają w większości charakter bezpośredni (tę formę preferuje blisko 80% respondentów), tylko 6% woli robić to w sieci, dla pozostałych nie ma to znaczenia, to już zaledwie 40% wyłącza swój smartfon w porze nocnej. Aż 47% respondentów idzie do toalety lub łazienki ze swoim smartfonem bez koniecznej przyczyny (aby pograć lub przeczytać newsy lub plotki), a dodatkowe 25% bierze to urządzenie w ustronne miejsce, gdy oczekuje ważnego kontaktu.

Według cytowanych na początku badań Twenge współczesne pokolenie amerykańskich nastolatków w mniejszym stopniu interesuje się seksem i pornografią, aniżeli miało to miejsce wcześniej. Wyniki badań polskich studentów nie dają jednoznacznych wniosków w tej sprawie. Pozornie odpowiedzi układają się według klasycznej krzywej Gaussa, ale rozbijając te wyniki według płci, wyniki będą diametralnie różne. Zdecydowana większość kobiet (ponad 80% w ogóle nie korzysta z portali erotycznych), a tylko kilka z nich określiła, że raczej nie korzysta. Zaledwie jedno wskazanie było w tej grupie na „raczej tak”. Zatem z portali erotycznych korzystają wyłącznie mężczyźni i większość z nich lubi je oglądać (wskazania „tak” i „raczej tak” stanowią ponad 50%).

Rośnie liczba osób oglądających w sieci programy sportowe. Dotyczy to zwłaszcza studentów wychowania fizycznego. Studenci kupują również więcej towarów i usług, niż czynili to kilka lat temu. Zwiększa się również liczba czytających e-booki.

Studenci to doświadczeni bywalcy globalnej sieci. Większość z nich kiedyś publikowała swoje zdjęcia w internecie (ok. 85%), ale teraz ta liczba zmniejszyła się do 70%. Zatem coraz częściej mają świadomość, że anonimowość w sieci ma charakter iluzoryczny. Ponad połowa ankietowanych uważa, że nadmierna obecność w sieci może prowadzić do depresji i samobójstw. Co ciekawe, taki pogląd wyrażają w większym stopniu studenci pedagogiki niż studenci informatyki. Jednocześnie tylko 12% studentów zna przypadki, gdy ktoś ze znajomych miał problemy w związku z publikacją swoich danych w sieci. Przyglądając się temu zjawisku, zauważyć należy, że studenci pedagogiki w większym stopniu są czynnymi uczestnikami społeczności sieciowej niż przyszli informatycy. Ci ostatni zapewne więcej wiedzą na temat technicznych możliwości IT i w ograniczonym stopniu mają zaufanie do portali społecznościowych, jak również z większą dozą sceptycyzmu oceniają wiarygodność zamieszczanych informacji

w internecie. Pedagodzy z kolei większą wagę przykładają do skutków społecznych przebywania w globalnej sieci.

Posumowanie

Przyszły nauczyciel funkcjonuje w pełni w świecie mediów związanych z IT. Na co dzień korzysta z najnowszych urządzeń mobilnych i w każdej chwili jest dostępny w świecie wirtualnym. Na szczęście zdaje sobie sprawę, że urządzenia te zabierają bardzo dużo czasu i nie są najbardziej wiarygodnym źródłem informacji. Należy mieć nadzieję, że takie przesłania przekażą w swojej przyszłej pracy nauczycielskiej.

Literatura

- Andrzejewska, A. (2012). Dziecko w świecie rzeczywistym i wirtualnym. W: S. Bębas, J. Pilch, J. Bednarek (red.), *Patologie w cyberświecie* (s. 43–54). Radom: WSH.
- Cibor, E. (2017). Fonoholizm jako przejaw zagrożenia młodzieży nowymi uzależnieniami. W: D. Zbrozczyk (red.), *Współczesne wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa dla młodzieży* (s. 139–149). Radom: UTH.
- Czopek, J. (2016). Bezpieczeństwo i ochrona prywatności młodzieży w Internecie w kontekście edukacji medialnej. *Pedagogika. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas*, 12, 67–73.
- Kornaszewska-Polak, M. (2012). Relacje wirtualne w rodzinie w XXI wieku. W: D. Szeliągiewicz-Urban (red.), *Uczeń bezpieczny w cyberprzestrzeni* (s. 99–110). Sosnowiec: HUMANITAS.
- Vankova, P. (2014). Using the Internet in the Education of Lower Secondary School Students. W: V. Stoffova (red.), *New Technologies in Science and Education* (s. 108–113). Sopron: University of West Hungary Press.
- Wrońska, M. (2015). Edukacja szkolna a kultura medialna adolescentów (raport z badań). W: W. Czerski, R. Wawer (red.), *Nowoczesne media w przestrzeniach edukacyjnych* (s. 37–45). Lublin: Wyd. UMCS.